

Lutki

za kubłarki a kubłarjow

2021 | 3

Klepotace młyny, Čorny młynk a lóštny młynski spěw

Młynske rjemjesło je jara stare.

Zakład je hač do džensnišeho, zo so zorno w młynje na muku zmlěje. Za čas Krabata – abo lěpje: Johanna Schadowitza, na kotrymž powěsć wo Krabaće bazuje – w 17. lětstotku je so zorno we wětrnikach abo wódnych młynach mlěło. W powěsći wopisany »Čorny młyn« je wódny młyn a džěła z pomocu wody.

Wona čěri wulke młynske koło, kotrež wjerći horni młynski kamjeń. Tutón leži na delnim kamjenju. Hdyž młynk zorno do tak mjenowaneho młynskeho woka sypa, so žito mjez kamjenjomaj roztlóči, hdyž so horni kamjeń wjerći. Tak so zorno na muku přemlěje. Muka předžěłuje so na zakładne zežiwidła kaž chléb a całty dale.

Čehodla młynske koła klepotaja?

Znaty němski džěčacy spěw »Es klappert die Mühle am rauschenden

Bach« wopisuje zwuki wódneho młyna. Tež w spěwje »**Młynske koła**« dže wo klepotacy zwuk.

Tutón nastawa přez klepotanje tak mjenowaneho »črija« (Rüttelschuh), kiž třase zorno z lika mjez młynskej kamjenjej.

Při tym bije přeco zaso wo metal při hornim kamjenju, tak zo nastanje markantny zwuk *klak-klak, klak-klak, klak-klak*, kotryž so w spěwje wobspěwa.

Što myslachu ludžo něhdy wo

młynku? Dolho plačeše młynkowstwo jako nječestne powołanje. To zaležeše na tym, zo steješe młyn často zwonka wjeski abo města – a z tym zwonka wjesneje abo měščanskeje zhromadnosće – a zo dyrbbeše młynk tež na swjatyh dnjach, njedželach a samo w nocy džělać. Nimo toho wrjeskotace a klepotace zwuki mlyna ludži šerjachu. Husto běchu młynkojo tež tohodla nje-woblubowani, dokelž kazachu sej jako mzdu za mlěće wěsty podžěl muki. Zdobom ludžo tu a tam na to tukachu, zo sej młynk wjace do swójskeho zaka mlěje, hač jemu poprawom přisteji. A tak sej ludžo to a tamne wo potajnstwach mlyna powě-dachu – doniž so młynkej samo kuzłarske mocy njeprípísowachu, přez čož nastawachu powěsće, kaž na příklad wo Čornym młynku w Čornym Chołmcu.

Prašnja na džěci:

- Što wšitko móžeš z muki činić (chlěb, cały, tykanc, pječwo, poprjancy, knäckechlěb, cwibak, nowolětki ...)
- Sy hižo raz w jednym młynje był/-a?
- Znaješ młyn w twojej bliskosći, něhdyši abo samo jedyn, kotryž hišće džěla?

Šćěhowace mlyny hižo njedžěłaja, ale wšitke móžeš sej wotwonka a někotre samo wotnutřka wobhladać:

- wětrnik na kózłach w Němcach
- Šoćikek młyn w Kulowje
- Koberowy młyn w Kulowje

Kóždy lěto
přewjedže so »Džeń młynow«
a to swjatki pónđzela
Klětu budže to 6. junija. Snano
sej raz jedyn młyn dokładnje
wobhladaće?

- wětrnik na kózłach we Łuhu (Luga)
- hollandski wětrnik z kamjenja w Rodecach (Rodewitz)
- wódny młyn w Barće, gmejna Malešecy

Hišće aktiwnej młynaj stej:

- Hammerowy młyn w Budyšinje
- Rätzowy młyn w Spytecach, gmejna Hodźij

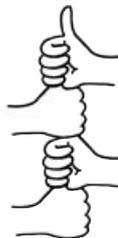
Pantomimiska

reja

wuchadna pozicija:

- Štyri džěci tworja »mlynske koło«, z tym zo so do kruha stupja. Při tym dźerža z lěwey ruku swojeho lěweho partnera za pas.
- Prěnje džěčo spjasći swoju prawu ruku a dźerži ju z palcom horje do kruha. Přichodne džěčo wobpřimnje ze swojej prawej ruku palc přěnjeho džěsća a dźerži swój palc horje. Tak so pokročuje, doniž njedźerža so wšitke štyri džěci srjedź koła za ruku kaž stolpik.

nawod reje:

Mlýnske koła klepotaja,

Štówtorka rejowarjow wjerći »młynske koło« w směrje časnika. Při tym nastupja přeco z lěwey nohu na přeni zynk takta a přisunu prawu nohu.

bětu muku nadžěłaja,

Na městnje stejo stupać (z lěwey nohu započinajo).

młynske koła klepotaja

wospjetowanje (hlej přernja linka)

stajnje z wětřikom.

wospjetowanje (hlej druha linka) z raznym dumpnjenjom na poslednju zložku

Hdyž pak wětřik njezaduje, žanu muku njerozmlěje.

»Mlýnske koło« wostanje dale stejo. Na přernju zložku kóždeho takta wučehnje džěčo, kotrehož pjasć je w stołpiku cyle deleka, swoju ruku a wobpřimnje horni palc stołpika.

Mlýnske koła klepotaja

wospjetowanje (hlej přernja linka)

stajnje z wětřikom.

wospjetowanje (hlej druha linka) z raznym dumpnjenjom na poslednju zložku

Wšitke měchi do młyna – Pohibowa hra z kuzłom

Najwjětše njezbožo za młynka wódneho młynka bě, hdyž bě mało wody. Tohodla hladachu młynkojo »swoju« rěčku a kontrolowachu swědomiče staw wody. Młyn, kotryž njemlěješe, woznajmjenješe za cytu wokolinu njewěstosć, wšako dyrbješe so žito prawidłownje mlěć. Tuž njezadžiwa, zo dósta so starosć wo dosahacu wodu samo do džěcacych hrónčkow. Tu podamy přikład z českeho hrónčka:

Kuzłala je rybička:

»Stupaj, stupaj, wodžička!

Njech so lěpje wjerći nam

naše młynske koło tam!«

Kuzłal je rak,

kuzłal je tak:

»Žitne měchi, hahaha, běžče spěšnje do młyna!«

*||: Huš, huš, huš, hopsosa, wšitke měchi do młyna!: || 3x**

zakładna pozycja:

Džěci tworja nutřkowne a wonkowne koło; w kóždym kole runa ličba džěci.

Džěci w nutřkownym kole maja w prawej ruce módre abo běłe rubiško, štož symbolizuje wodu.

Džěci we wonkownym kole steja něhdže 2 m wot nutřkowneho koła zdalene, w idealnym padže w jutowych měchach.

wotběh:

Džěci nutřkowneho koła rěča w rytmusu kuzłarske hrónčka. Při tym móhli holcy rybičku rěčeć, hólcy raka a »Huš, huš, huš, hopsasa, ...« holcy a hólcy zhromadnje.

tekst	pokiwy
Kuzłała je rybička:	<i>z rubiškom kuzłarsku gestu (koło)</i>
»Stupaj, stupaj, wodźička!	<i>pomału wobě ruce zběhnyć (gesta za stupacu wodu)</i>
Njech so lěpje wjerći nam naše młynske koło tam!«	<i>z rukomaj z boka čěta wulkej kruhaj wjerćeć (gesta za młynske koło)</i>
Kuzłał je rak, kuzłał je tak:	<i>z rubiškom kuzłarsku gestu (koło)</i>
»Žitne měchi, hahaha, běžće spěšnje do młyn!«	<i>z delnimaj rukomaj machać (gesta honjenja do młyn)</i>
	<i>spěšnje kónčk rubiška swojeho susoda přimnyć</i>
Huš, huš, huš, hopsasa, wšitke měchi do młyn!	<i>w rytmusu doprawa stupać a při tym rubiško zběhać kroči so podšmórnjenu zložku</i>
Huš, huš, huš, hopsasa, wšitke měchi do młyn!	<i>w rytmusu dolěwa stupać a při tym rubiško zběhać</i>
Huš, huš, huš, hopsasa, wšitke měchi do młyn!	<i>stejo wostać a rubiško do wysoka zběhnyć (gesta wotewrjenych młynskich wrotow)</i>

Za čas hrónčka »Huš, huš, huš, hopsasa ...« bliža so džěci wonkowneho kruha jako měchi młynej. Při třechim wospjetowanju skoča do młyn.

Rěčne kursy serbšćiny za kubłarki a kubłarjow Sorbischsprachkurse für Erzieherinnen und Erzieher

In Kooperation mit der Sorbischen Sprachschule am LaSuB Bautzen bietet das WITAJ-Sprachzentrum Bautzen ab September spezifische Sorbischkurse für Erzieher, Lehrer und Angestellte sorbischer Institutionen an für

- > Anfänger (Niveau A1)
- > fortgeschrittene Anfänger (Niveau A2) und
- > leicht Fortgeschrittene (Niveau B1)

Budyšin/Bautzen

kurs **B1**: wutoru/dienstags, 16:00–17:30 hodź.

Slepo/Schleife

kurs **A1**: srjedu/mittwochs, 16:30–18:00 hodź.
kurs **A2**: srjedu/mittwochs, 9:45–11:15 hodź.
kurs **B1**: srjedu/mittwochs, 12:15–13:45 hodź.

Wojerecy/Hoyerswerda

kurs **A1**: štwórtk/donnerstags, 10:00–11:30 hodź.
kurs **B1**: štwórtk/donnerstags, 15:15–16:45 hodź.

Die Teilnahme ist kostenlos, da der Freistaat Sachsen diese Kurse finanziert. Es unterrichtet Marek Krawec, Sprachdozent des WITAJ-Sprachzentrums.

Detailliertere Informationen finden Sie unter

www.witaj-sprachzentrum.de

Anmeldungen unter sekretariat@witaj.domowina.de oder Tel. 03591 550400.

LUTKI – 20. lětnik
Cyłkowne zhotowjenje:
Domowina – Zwjazk Łužiskich
Serbow z. t., Rěčny centrum WITAJ
redaktorka:
Weronika Butendeichowa
Rěčny centrum WITAJ
Póstowe naměsto 2,
02625 Budyšin

telefon: (0 35 91) 55 04 00
e-mail:
sekretariat@witaj.domowina.de
ilustracije:
Martina Burghart-Vollhardt
fota: RCW (titulak, str. 4); Shutterstock / Monkey Business Images (zadnja wobalka)